

Spis treści

Część I. Społeczeństwo

I. O niepowtarzalnym indywidualizmie człowieka	9
1. Osobowość człowieka i jego potrzeby	9
2. Pomiedzy „być” a „mieć”, czyli o postawach, wartościach i tożsamości człowieka	10
II. Dlaczego człowiek jest istotą społeczną?	14
1. Społeczeństwo ponad wszystko – kształtowanie się postaw społecznych człowieka	14
2. Płaszczyzny kontaktów społecznych – powstawanie więzi społecznych	14
III. Grupy społeczne i ich funkcje	18
1. Czym jest grupa społeczna? Struktura i odrębność grupy	18
2. Dlaczego istnieje wiele grup społecznych?	19
3. Najważniejsze zasady funkcjonowania grup społecznych	20
IV. Kilka słów o społeczeństwie	23
1. Społeczność a społeczeństwo	23
2. Społeczeństwo – struktura i zróżnicowanie	25
3. Rola interesów grupowych w działaniach społeczeństwa	27
4. Subkultury młodzieżowe	28
V. Kontrola społeczna	30
VI. Konflikty społeczne i sposoby ich rozwiązywania	32
1. Czym jest konflikt?	32
2. Przyczyny konfliktów	32
3. Konflikt jako proces	33
4. Jak rozwiązywać konflikty społeczne?	34
VII. Najważniejsze umiejętności obywatelskie	36
1. Społeczeństwo obywatelskie	36
2. Różne formy organizowania się społeczeństwa – związki zawodowe, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe	37
3. Cnoty i umiejętności obywatelskie – udział w wyborach	40
VIII. Społeczeństwo polskie we współczesnym świecie i jego problemy	42
1. Obraz społeczeństwa polskiego początków XXI wieku	42
2. Najważniejsze problemy polskiego społeczeństwa	45
A. Bezrobocie i poszukiwanie pracy	45
B. Rozwarstwienie społeczeństwa	45

C. Korupcja	46
D. Bezdomność	47
E. Ubóstwo	48
Część II. Państwo i polityka	50
I. Fundamentalne zasady demokracji	50
1. Dzieje demokracji	50
A. Starożytne Ateny	50
B. Starożytny Rzym	51
C. Średniowiecze	52
D. Czasy nowożytne	52
2. Najważniejsze zasady demokracji	55
3. Wartości demokratyczne	58
4. Dlaczego demokracja?	60
II. Systemy polityczne a współczesne państwo	64
1. Nowożytne doktryny polityczne	64
A. Doktryna konserwatywna	64
B. Doktryna liberalna	65
C. Doktryny wyrosłe z ruchu robotniczego	67
a) Socjalizm	68
b) Komunizm – marksizm i leninizm	68
c) Socjaldemokracja	70
d) Anarchizm	70
D. Katolicka doktryna społeczna	72
2. Cechy i funkcje partii politycznych	73
3. Miejsce doktryn we współczesnych partiach politycznych	75
4. Rodzaje partii politycznych wynikające z doktryny i ideologii	76
5. Systemy polityczne i ich podział	78
6. Powstanie państwa i jego cechy	81
7. Różnorodność form państwa	84
III. Ustrój państwowy Rzeczypospolitej Polskiej	90
1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej jako najwyższy akt prawny	90
2. Prawa i obowiązki wynikające z konstytucji	92
3. Organizacja władzy Rzeczypospolitej	95
4. Władza ustawodawcza Rzeczypospolitej Polskiej	96
A. Sejm Rzeczypospolitej	96
B. Senat Rzeczypospolitej	100
5. Władza wykonawcza Rzeczypospolitej Polskiej	101
A. Prezydent Rzeczypospolitej	101
B. Rada Ministrów	104

6. Władza sądownicza	106
A. Organy wymiaru sprawiedliwości	107
a) Sądy powszechne	107
b) Sady szczególne	110
c) Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu	111
B. Organy kontroli przestrzegania prawa	112
a) Prokuratura	112
b) Rzecznik Praw Obywatelskich	113
c) Najwyższa Izba Kontroli	114
d) Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	115
e) Instytucje związane z władzą sądowniczą	115

IV. O ojczyznach małych i większych. Społeczność lokalna i sposoby jej organizowania	119
1. Mała ojczyzna i regiony	119
A. Mała ojczyzna	119
B. Regiony	119
2. Społeczność lokalna i sposoby jej organizowania	121
A. Społeczność lokalna a samorządność	121
B. Struktura zorganizowania samorządu terytorialnego	122
a) Gmina	122
b) Powiat	126
c) Województwo	127
C. Jak poruszać się po urzędach samorządu terytorialnego?	129
a) Gmina	129
b) Powiat	130
c) Województwo	130
D. Władza samorządu terytorialnego a obywatele	130

Część III. Prawo	133
-------------------------	------------

I. Norma a przepis prawa. O najważniejszych funkcjach prawa i jego stanowieniu	133
1. Kształtowanie się nowożytnego pojęcia prawa	133
2. Funkcje i zadania prawa	136
3. Pojęcie normy i przepisu prawa	137
4. Hierarchia aktów prawnych	138
5. Sposób prezentacji i ogłaszania aktów prawnych	141
6. Charakterystyka różnych dziedzin prawa	142
7. Czym jest państwo prawa?	147
8. W jaki sposób wykorzystać znajomość prawa dla poparcia własnego stanowiska?	148
II. Prawa człowieka	153
1. Od praw naturalnych do praw człowieka	153
2. Międzynarodowe akty prawne gwarantujące prawa człowieka	155

3. Katalog praw człowieka	158
4. Łamanie praw człowieka	160
5. Organizacje zajmujące się ochroną praw człowieka	161
A. Rada Europy	161
B. Amnesty International	162

Część IV. Polska a świat

I. Miejsce Polski w Europie. Integracja europejska

1. Geneza III Rzeczypospolitej	165
2. Pozycja Polski na arenie międzynarodowej	170
A. Położenie geograficzne i geopolityczne	170
B. Potencjał demograficzny	171
C. Potencjał gospodarczy	171
D. Wskaźniki rozwoju oświaty i kultury	171
E. Potencjał militarny	171
3. Relacje Polski z sąsiadami	172
4. Procesy integracyjne w Europie	174
5. Współpraca regionalna	178
6. Procesy integracyjne w świecie	181

II. Ład międzynarodowy – konflikty i systemy bezpieczeństwa

1. Podstawy ładu międzynarodowego współczesnego świata	185
2. Światowe i europejskie systemy bezpieczeństwa	187
A. Organizacja Narodów Zjednoczonych	188
B. Rada Europy	191
C. Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie	192
D. Pakt Północnoatlantycki	193

III. Problemy współczesnego świata

1. Problemy ekonomiczne	197
2. Problemy demograficzne	198
3. Zagrożenie środowiska naturalnego	199
4. AIDS i inne choroby	201
5. Średnia długość życia	202
6. Umieralność dzieci	202
7. Terroryzm	202
8. Przyszłość	203

Dodatki

Strony internetowe, które warto odwiedzić	205
Polecane lektury	207